

9310

24

1778 8

ORDINIS IVRIDICI
IN
ACADEMIA VITEMBERGENSI
H. T. DECANVS
GEORGIVS STEPHANVS
WIESANDIVS D.
PROFESSOR INSTITVTIONVM ORDINARIVS
CVRIAE PROVINCIALIS SCABINATVS ATQVE
COLLEGII IVRECONSVLTORVM ASSESSOR
LECTORI BENEVOLO
S. P. D.

ORDINIS IURIDICI
IN
ACADEMIA VITIMBERGENSI
H. T. DECANVS
GEORGIVS STEPHANVS
WILHELMIVS D.
PROFESSOR INSTITVTIONVM ORDINARIVS
CAUSAE PROVINCIARVM SCARINATVS ATQVE
COLLEGIJ VITIMBERGENSIS TORVM VASSESSOR
LEIPZIGI BENEVOLO

Quo plura commoda ex matrimoniis fortunatis in uniuersam redundant rempublicam, eo maiora e contrario incommoda ex iisdem, si non feliciter cedant, vulgo oriuntur. Vti igitur illa omnibus modis suadenda atque augenda sunt, ita vero haec summo studio vitanda et cauenda erunt. Sapienter profecto Duarenus in *commentar. ad Tit. D. solut. matrimon. dos quemadmodum petatur* ita philosophatur: *quoties iusta aliqua ratio suadet, e re ipsorum contrahentium non fore conjunctionem, veluti quia periculum est forte, ne perpetuum inter eos odium atque diffidium sit, index ad dissoluenda sponsalia, quam ad eos matrimonio iungendos, propensior esse debet.* Hoc vero consilium esse valde fructuosum, idque iuri cum diuino, tum humano conuenire optime, dum de repudio ob metum mali matrimonii, quaedam exponere institimus, breuiter ostendemus. Repudium hic strictius pro dissolutione sponsaliorum firmiter et recte contractorum accipimus, quo quidem sensu iam olim

a 2

hoc

hoc verbum saepe fuit vsurpatum. L. 101. §. 1. et L. 191. D. de V. S. Malum vero matrimonium nobis illud esse videretur, in quo ea animorum coniunctio, quae ad alendum et sustentandum amorem coniugalem est maximopere necessaria, haud inest. Cum vero omne matrimonium, siue ius diuinum, siue humanum respicimus, arctissimam vitae societatem contineat, facile profecto apparet, eius felicitatem maxime pendere a grata coniugum concordia, quae diuersa eorundem consilia amicis vinculis copulat. Quodsi igitur post sponsalia contracta aliquid incommodi obuenerit, quod istam, quam desideramus, concordiam turbet, atque amicitiae coniugali prorsus repugnet, non est dubium, quin connubium futurum, odii et dissidii plenum, cauendum sit. Sed, vt nostram opinionem paullo lulentius explicemus, non erit inutile diuersi generis iura inter se comparare, simulque varios populorum mores intueri. Ius naturale licet sollemnitates sponsaliorum rite ineundorum caerimoniasque nuptiales ignoret, animorum tamen voluntatumque consensionem in matrimoniis, tamquam virtutem ad finem propositum recte assequendum maximopere necessariam desiderat. Quodsi igitur is, qui promissit matrimonium, fidem datam praestare recuset, vel turpes mores sectetur, vel in eiusmodi conditionem, quae amori coniugali impedimento est, incidat, ea pars, cui facta est promissio, a pacto antea inito recedere potest. Ita iam calculos subduxit Pufendorfus de

iur.

iur. natur. et gent. Libr. 6. cap. 1. §. 20. cui quidem comitem adiungimus Grotium, qui in aureo opere de *iur. bell. et pac.* cap. II. §. 6. contendit, promissionem, quae certa facti alicuius praesumptione nititur, tunc, si factum praesumptum aliter se habeat, vi obligandi esse destitutam, ut ideo regula, quam Henric. Brouwer de *iur. connubior. Libr. I. cap. 25, 9.* tamquam praeceptum commune tradit, scilicet toties esse repudio locum, quoties post contracta sponsalia eiusmodi incommodum obveniat, quod repudiantem, si antea sciuisset, a spondendis nuptiis procul dubio deterruisset, fundamentis aequitatis naturalis omnino innitatur. Nec dubitandum, quin omnia ea, quae ipsum matrimonium secundum ius naturale tollunt, etiam sponsalia soluant, cum ob fauorem liberorum et comprimendam libidinis nimis vagae licentiam, longe facilius sit sponsaliorum, quam ipsius matrimonii dissolutio. De causis diuortii naturalibus exponere a nostro instituto alienum est, quas quidem Gribnerus in *princip. iurisprud. natural. Libr. I. cap. 8. §. 4, 3.* et Moshemius in *commentat. de diuort. §. 4.* data opera explicarunt. Apud Hebraeos sponsalia ob perfidiam, natam postea inimicitiam, metumque matrimonii minus beati, fuisse distracta, eo confidentius asseueramus, quo certius iam a viris doctissimis probatum est, eorum moribus ipsa diuortia haud fuisse rara. Conferatur Io. Seldenus de *uxor. Ebraic. Libr. 3. cap. 17. seqq.* et inprimis Celeberr.

Io. David. Michaelis in *iur. Mosaic. Part. 2. §. 119. seqq.*
 Iure quidem Romano ex sponsalibus recte initis, firma nascitur ad matrimonium contrahendum obligatio. Sed ipsa, quae olim inde descendebat, actio ex sponsu, cuius quidem indolem optime describit Gellius *Libr. 4. cap. 4.* satis ostendit, eum, qui fidem datam recusauerat, non vlla vi ad matrimonium perficiendum compulsus, sed tantum obstrictum fuisse, vt propter repudium ex causa minus iusta factum, damnum inde datum resarciret. Sponsalia vero mutuo pacifcentium consensu tolli potuisse, dubitare nos haud sinit *l. 1. C. de sponsal.* licet haec libertas, vti ex *l. 5. eiusd. Titul.* cognoscitur, postea aliquantum fuerit restricta. Quod si quis eas causas, ob quas Imperator Iustinianus in *Novell. 117. cap. 8. seqq.* cum viro, tum mulieri, diuortium permisit, accuratius secum reputauerit, facile profecto intelliget, sponsaliorum vim nullo propemodum negotio fuisse fractam. Morum quidem turpitudinem, quin fortunae et status mutationem, iustas repudii causas fuisse habitas, Harmenopolus in *promtuar. iur. Libr. 4. Tit. 1. 29. seq.* satis testatur. Quin nationes Germanicae, licet pactorum fide nihil existimauerint esse sanctius, matrimonia tamen inuitis haud esse imponenda, non temere sibi persuasere. Etenim ex *leg. Alamannor. Tit. 53.* apparet, eum, qui sponsam vilo vitio haud contaminatam ideo, quod aliam feminam magis amasset, dimiserat,

rat,

rat, multa tantum XXXX. solidorum fuisse affectum, cuiusmodi sanctio quoque in *leg. Baiuvar. Tit. 7. cap. 15.* deprehenditur. Ipsa vero matrimonia, bona coniugum gratia, vel ob peregrinitatem, viliorem alterius coniugis conditionem, causasque saepe leuiore fuisse distracta, pluribus monstrauit Hejneccius in *element. iur. German. Libr. 1. Tit. 14. §. 324 seq.* Sed haec non eo consilio adduximus, ac si repudia ex causa leuissima permittenda esse, crederemus, sed ut duntaxat odium variarum gentium in matrimonia minus comoda, ostenderemus. Magna certe cautione in repudio discernendo opus est, ne vel seueritate, vel lenitate nimia, peccemus. Sponsalia quidem secundum regulas pactorum sunt diiudicanda, sed, cum viam ad indiuiduam vitae consuetudinem patefaciant, haud temere ea erunt rescindenda. Quodsi inimicitiae inter desponsatos exoriantur graues, omnem quidem operam dabit iudex aequitatis studiosus, ut ii sibi reconcilientur, atque in amicam reducantur concordiam. Si vero nihilo fecius ii intestina odia alere pergant, mutuo dissensu sponsalia, uti Boehmerus in *iur. ecclesiast. protestant. Libr. 4. Tit. 1. §. 163.* et Leyserus in *Specim. 295. Meditat. 1.* bene monuere, erunt soluenda. Fac vero, vnum desponsatorum propter vitia corporis celata, in alterius odium incurere, vel cum mores mutasse, ita ut alterius animus ab eo fuerit prorsus abalienatus, alter ad matrimonium cum ea persona

sona, cuius iustum odium excitauit, contrahendum, compellendus haud est. In hanc sententiam exstat Innocentii III. in *c. 2. X. de sponsalibus* sanctio. Certe in sponsalibus semper clausula, *rebus sic stantibus*, tacite est subintelligenda, ita vt secundum *c. 25. X. de iureiur.* vel a pacto sponsalicio iurato recedendi potestas adhuc concedatur, dummodo talis mutatio superuenerit, quam si pars altera tempore sponsaliorum sciuisset, in eadem non consensisset. Videatur illustr. Georg. Ludov. Boehmerus in *princip. iur. canon. Libr. 3. Sect. 2. Tit. 3. §. 393.* Sed hic obuiam eundem est censoribus nimis seueris, qui non solum iuri humano, verum etiam religioni christianae morumque honestati repudia esse contraria, aliis persuadere volunt, vel saltim ea regulis diuortii aestimanda esse, ducunt. Primo quidem ad ius Romanum prouocant, secundum quod consensus, non concubitus, facit nuptias. *L. 30. de R. I.* Deinde ad *c. 5. sqq. Causs. 27. quae st. 2.* confugiunt, vbi desponsati appellantur coniuges. Porro auctoritate codicis sacri, et quidem iis, quae apud Matthaeum *cap. 19. v. 6.* leguntur, se tueri cupiunt. Denique mores bonos facile repudiorum frequentia corrumpi, aiunt. Sed haec argumenta breuiter diluamus. Regula iuris Romani, consensum facere nuptias, non sic est interpretanda, ac si solo consensu ipsae nuptiae perficerentur. Etenim hoc placitum respicit imprimis ad mores Romanorum, quibus concubinatus

binatus impune tolerabatur, ubi saepius videbatur incertum, num ea, cum qua quis aliquamdiu commercium habuerat, vxoris, an concubinae loco esset. Tunc vero animo et consensu in matrimonium declarato, vxor a concubina discernitur. Etenim sponsa a nupta multum differt, vti ex *l. 45. §. 4. D. de rit. nupt. et l. 5. D. de donat. inter vir. et vxor.* cernitur. Sponsus nondum mariti iure fruitur, nondum exercet potestatem maritalem, neque sponsam alere debet. Neque olim sponsa prius, quam in domum mariti fuisset deducta, vxor efficiebatur. *L. 15. D. de condit. et demonstrat.* Locus ex iure pontificio adductus quidem ostendit, quosdam patres ecclesiae et pontifices statuisse, desponsatos esse coniuges. Sed haec opinio certis rationibus non nititur, et, quantum ad ius pontificium attinet, vnice est restringenda ad eos, qui sponsalia de praesenti inierunt. Consulendus est hic Gonzalez Tellez in *commentar. ad c. 2. X. de sponsalibus*. Discrimen vero, quod iure canonico inter sponsalia de praesenti et de futuro, traditur, litteris diuinis prorsus est incognitum, neque hodie amplius inter pontificios vsitatum, vti saepius laudatus Boehmerus in *institut. iur. canon. Libr. 4. Tit. 1. §. 4.* obseruauit. Adde Stryckium de *dissens. sponsalit. Sect. 1. §. 22 seqq.* Vtinam nostri homines a distinctione ista incommoda, quae multos periculosos errores peperit, prorsus abstinuissent! Iure vero pontificio sponsalia ab ipsis

b

nuptiis

nuptiis clare satis discerni, ex c. 3. *Causf. 30. quæst. 5.* luculenter perspicitur. Quæ apud Matthæum in loco superius *excitato* traduntur, ea ad ipsos coniuges, neutiquam vero ad desponsatos pertinent. Denique inde nihil decedere arbitramur bonis moribus, si matrimonia iurgiorum plena, quantum fieri potest, caueantur, præsertim si desponsati, vti hodie fieri solet, non suo arbitrio, sed causa prius cognita, atque iudicis auctoritate rite interposita, sciungantur. Anima matrimonii est voluntatum consensio, sine qua matrimonium bonum ne fingi quidem potest. E contrario in matrimonio malo insunt omnia incommodorum genera, contumeliæ, rixæ, verbera, quin sæpius insidiæ vitæ structæ, vti tristi exemplo probauit Stryckius de *dissens. sponsalit. Sect. 2. §. 8.* cum quo comparandus est Iacob. Carol. Spener in *diss. de iur. repudior. in primis ex implacabilis causa odii §. 12 seq.* et Berger. in *Elect. process. matrimon. §. 20.* Nullo igitur modo probamus sententiam Carpzouii, qui in *iurisprudent. consistor. Libr. 2. Tit. 10. def. 178.* statuit, repudia duntaxat ob crimina maiora, quæ infamiam afferunt, non vero ob minora, quibus poena imminet extraordinaria, esse permittenda. Quid enim tunc fiet, si alter desponsatorum iam odio ex delicto nato, delinquentem persequi coeperit? Num inuitum obtorto collo in matrimonium tamquam in pistrinum rapiemus, eumque infestæ sibi personæ

in

in societatem odiosam adiungemus? Sed non est, cur hodie amplius haec mala tantopere pertimescamus, cum iudices ad dissoluenda sponsalia ideo, quoniam matrimonia haud feliciter esse cessura, prospiciunt, longe propensiores, animaduertamus. Egregia exempla huc pertinentia iam collegit Andr. Beyerus in *addit. ad Carpzovii iurisprudent. ecclesiastic. ad Libr. 2. def. 176. seqq.* cui adiungimus Illustr. Pufendorfium in *observat. iur. univ. Tom. 3. observat. 166.* Iniurias verbales, quibus delicta turpia alteri obiiciuntur, hodie repudio locum dare, certum est. Sic Illustr. Hommelius in *rhapsod. quaest. in foro obuenient. observat. 400.* testatur, Iureconsultos Lipsienses sponsalia ideo dissoluisse, quod sponsa probasset, dixisse sponsum: *sie sey ihres Dienst herrn Hure gewesen.* Huc quoque referenda sunt verba contumeliosa, ad alterum desponsatorum contemnendum spectantia, de quibus adeundus Bergerus in *Oeconom. iur. Libr. 1. Tit. 3. §. 7.* et Stryckius de *dissens. sponsalit. Sect. 3. §. 42.* Adiungere hic iuvat singularem speciem, quae a Consistorio Osnabrugensi anno 1774. Iureconsultis Vitembergensibus fuit oblata. Quaedam puella rustica spe matrimonii promissi pellecta, se vitiari passa fuerat. Postea, partu edito, aduersus stupratorem actionem instituit, atque, vt is magistratus auctoritate ad matrimonium copula sacerdotali perficiendum, compellatur, sollicitis precibus petit. Lis ei ex voto succes-

fit. Etenim causa ita fuit decisa, vt reus matrimonium, vti stuprata petierat, perficere deberet. Is vero contra hanc sententiam interponit remedium dictionis nullitatis siue iniquitatis. Grauiamina allata nobis quidem videbantur friuola. Cum vero post publicatam sententiam, teste quodam sacerdote pagano, ea haec verba impia, sie möchte wohl sagen, daß Gott mit ihm nicht mehr zu schaffen hätte, als mit einem Hunde, reo praesente, enunciauerat, is quidem in remedio interposito, hoc dictum tamquam iniuria plenum, maxime vrgebat, simulque, se toto animo ab improba femina abhorrere, serio confirmabat. Nos igitur priorem sententiam quidem confirmauimus, addita tamen declaratione: es könnte und wollte dem Beklagter mittelst Eides erhalten, und, daß Klägerin die No. 88 Actor. angegebene Reden, bey der No. 60 Actor. angezeigten Gelegenheit, wirklich gesprochen, schwören, auf solchen Fall ergeheth in der Sache ferner, was Recht. Rationes huc pertinentes ita expressimus: im übrigen, da Beklagter behauptet, daß Klägerin die No. 88 angegebene Reden, welche allerdings für sehr ehrenrührig zu achten, wirklich gesprochen, auch anbey, daß dadurch eine große Abneigung wider selbige in seinem Gemüthe erregt worden, versichert, ihm deren eydliche Bestärkung nachzulassen gewesen, und dieses um so mehr, weil er diesfalls das No. 60 ertheilte Pastoral - Attestat für sich hat, der Hauptzweck der Ehe alsdenn, wenn die Gemüther der Eheleute gegen

einan-

einander aufgebracht und mit Haß und Widerwillen angefüllet sind, nicht wohl zu erreichen sehet, und jedes Eheverlöbniß die Bedingung, daferne nicht die Umstände derer Verlobten sich dergestalt verändert, daß die Hauptabsicht des Ehestandes nicht erfüllt werden kann, stillschweigend in sich faßet ic.

Ceterum maximopere commendamus ea, quae de repudiis pulcre praecepit Meuius *Part. 4 dec. 43. seq. et Part. 6 dec. 226.* nostraeque commentationis consilium sine vlla mora exequi cupimus. Indicandi scilicet sunt honores, quos ab Ordine nostro sibi expetiit,

Candidatus praestantissimus doctissimusque,

IOANNES GOTTLOB HENNIGVS,

qui vti iurisprudentiae recte discendae praeclaram operam nauavit, ita iam aliquamdiu praxin forensem cum laude exercuit.

De vita studiisque suis ipse sic exposuit:

Ego *Iohannes Gottlob Hennig*, Cunewalda Lusatus, natus sum Decembri mense anni 1749. parentibus honestis, adhuc viuentibus, Ioannē Georgio, et Anna Maria Vogelia. Quodsi eos carissimos habere debemus, a quibus nobis vita ac liberalior educatio tradita est, maximum merito iudico, quod parentibus optimis debeo, qui in me a primis annis curam beneficiaque, quae in ipsorum fortunae mediocritatem cadebant, liberaliter contulerunt. Vt primum ex pueris excessi, tam religionis, quam litterarum principiis imbutus, Gymnasium, quod Budislae floret, frequentavi. Ibi habui

praeceptores, doctrina maxime insignes, **ROSTIVM** Rectorem
 grauíssimum, qui luculentissima documenta benevolentiae atque amo-
 ris mihi edidit, quorum memoria omnino iucundissimam nulla
 vnquam ex animo meo extinguet obliuio, **COBERVM** Conrectorem,
FABERVM Subrectorem, **PETRI** Cantorem, **RAVSENDORFFIVM**
 et **DEMVTHEVM**, quorum virorum clarissimorum tum eximiam
 docendi rationem, tum mansuetudinem atque dexteritatem, gra-
 tissimo animo, dum viam, prosequar. Confecto anno aetatis
 XXI. ex consilio et voto parentum, Vitebergam, musarum sedem
 celeberrimam, petii, atque e virorum amplissimorum lectionibus
 proficere studui, vbi die XVI. Maii anno MDCCLXXII. ab Rectore
 tum magnifico **CAROLO DANIELE FREYBERGIO** in numerum
 ciuium litteratorum adscriptus sum. Primo quidem philosophiae
 studiis animum praeparaturus, **HILLERVM** audiui, omnes eius
 partes pertractantem, eundemque Grotium de veritate Religionis
 christianae interpretantem frequentavi. Neque humanitatem negle-
 xi, qua seuerior doctrina ornatur, ac **SCHROECKHIO**, Horatii
 Odas explicanti, operam nauavi. Ritterus beatus rerum gestarum
 notitiam prudentiamque ciuilem cum iure naturae mihi tradidit; si-
 cut ab **EBERTO** mathesein, a **TITIO** Physica accepi. Tum de-
 mum cum rerum diuinarum atque humanarum notitia iusti atque in-
 iusti scientiam copulaui, scholasque adii virorum illustrium, et fama
 meritisque ornatissimorum, **WERNSDORFFII** in historia iuris,
HOMMELII in iure ecclesiastico ac digestis, **KLÜGELII** in iure
 Germanico, exercitationibus disputandi, atque in bene apteque con-
 cipiendis relationibus ex actis publicis, formandisque sententiis,
REINHARDI in iure clientelari, prudentiaeque causas agendi,
WIESANDII in Institutionibus, iure naturae arteque disputandi,
FISCHERI in iisdem institutionibus, modoque causas in foro agi-
 tandi

tandi, PAVLI in digestis, KRAVSTI in iure criminali et methodo, qua causae in iudicio perorantur, CHLADENI in iure publico et canonico.

Quibus perceptis doctrinae partibus, ante biennium explorationem Candidatorum subii, et collegii iudicio probatus, cum scientia iuris vsum iunxi, vsus duce FRANCKIO, viro consultissimo, ac principe causidicorum Vitebergensium, qui me tanta fide, tantaque humanitate ad interiores fori recessus perduxit, vt gratias satis dignas ipse referre nunquam possim. Ex hac enim disciplina quantos fructus perceperim, magna cum voluptate cognoui, ex quo ad forum accessi, variasque causas tractavi. Nunc in eo sum, vt summos in iure honores capebam, quibus vt me ordo illustris honestet, suoque fauore in posterum quoque tuendum suscipiat, ea, qua par est, obseruantia rogo.

Cum igitur noster Candidatus in examinibus, more maiorum cum illo institutis, doctrinam, qua pollet, Ordini nostro luculenter probauerit, summos in vtroque iure honores tamquam praemia eximiis virtutibus debita, ipsi merito decreuimus. Quos quidem vt rite consequatur, disputationem inauguralem, proximo die Lunae, qui est XXII. Iunii, Praefide Viro Illustri atque Iurisconsultissimo, GEORGIO FRIDERICO KRAVSTIO, Iuris vtriusque Doctore, Codicis Professore publico ordinario, Curiae prouincialis, Consistorii ecclesiastici, Scabinatus et Facultatis iuridicae assessore, Collega meo coniunctissimo, de *prudencia legislatoria in permitendis diuortiis*, publice defensusurus est. Hunc actum sollemnem

lemnem vt Rector Academiae Magnificus, Illustrissimus Comes, Perillustriſ Liber Baro, Proceres academiae, omnes diuinae humanaeque sapientiae Doctores, nec non Generoſiſimi ac Nobiliſſimi academiae Ciues, honorifica praesentia illustrare grataque frequentia condecorare velint, cum Collegii nostri, tum meo nomine, obseruantissimis precibus oro.

P. P. Dom. I. post Trinitat. A. S. R. c1o1occlxxviii.

VITEBERGAE
LITTERIS ADAMI CHRISTIANI CHARISII.

ULB Halle

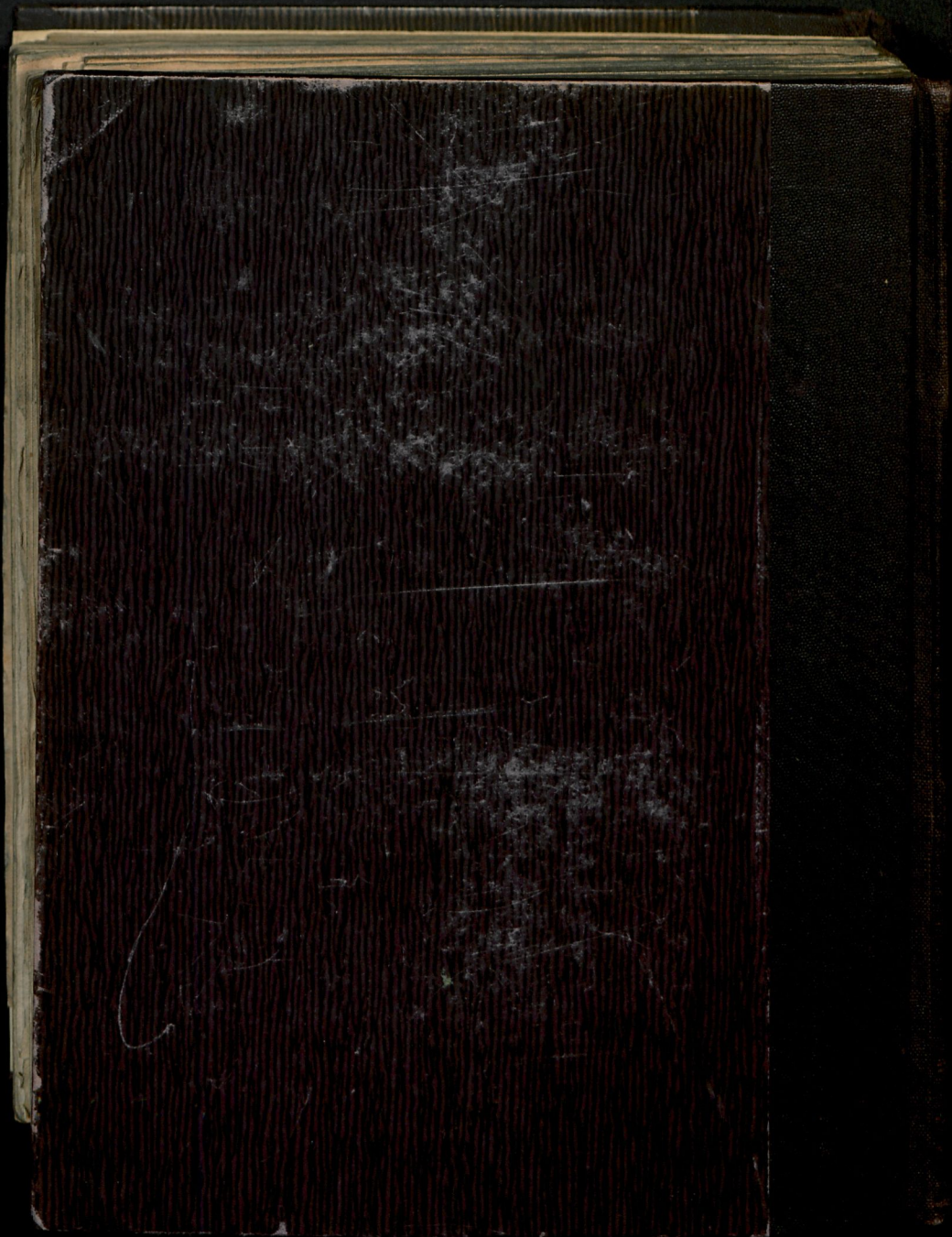
3

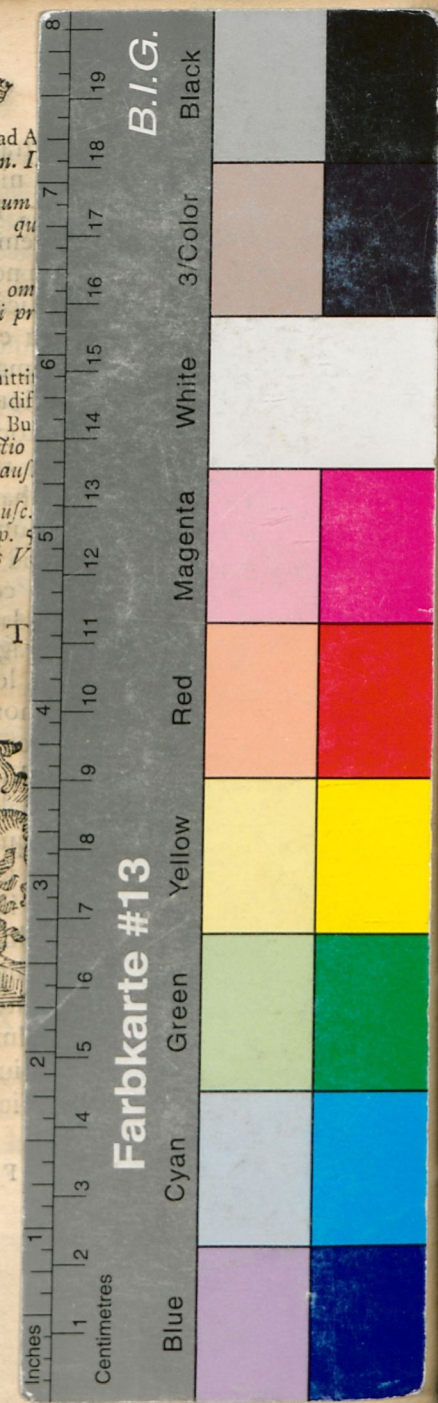
002 265 427

(f) 56.

9310

1798 8

24

ORDINIS IVRIDICI
IN
ACADEMIA VITEMBERGENSI
H. T. DECANVS
GEORGIVS STEPHANVS
WIESANDIVS D.

PROFESSOR INSTITVTIONVM ORDINARIVS
CVRIAE PROVINCIALIS SCABINATVS ATQVE
COLLEGII IVRECONSVLTORVM ASSESSOR

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.